

ČSSZ vysvětluje přetrvávající mýty o důchodech – Invalidní důchody

Invalidní důchody jsou vedle důchodů starobních a pozůstatkových dalším druhem důchodů poskytovaných z českého důchodového systému. I s nimi je spojena řada nejasností a mýtů. Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) vysvětluje nejčastější z nich.

1. Nárok na invalidní důchod je závislý pouze na zdravotním stavu

Nejenom. Zdravotní stav, resp. uznaná invalidita, je jen jednou z podmínek pro to, aby mohl být přiznán invalidní důchod. Další zákonnou podmínkou je získání potřebné doby důchodového pojištění (může být získána i po částech v průběhu stanoveného období). Získání potřebné doby pojištění se nevyžaduje pouze v případě, kdy invalidita vznikla následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.

Podmínka potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod je závislá na věku žadatele:

- u občanů ve věku nad 28 let činí potřebná doba pojištění 5 roků a zjišťuje se z posledních deseti roků před vznikem invalidity,
- u osoby starší 38 let dále platí, že nesplní-li podmínku 5 let pojištění v

posledních 10 letech před vznikem invalidity, podmínka potřebné doby pojištění se považuje za splněnou též, pokud v posledních 20 letech před vznikem invalidity získala 10 let pojištění,

- u osoby ve věku do 28 let je potřebná doba pojištění kratší (konkr. u osoby do 20 let činí méně než 1 rok, u osoby od 20 do 22 let alespoň 1 rok, u osoby od 22 do 24 let alespoň 2 roky, u osoby od 24 do 26 let alespoň 3 roky a u osoby od 26 do 28 let alespoň 4 roky).

2. Invalidní důchod náleží doživotně

Nikoliv. Přiznání invalidního důchodu (jakéhokoliv stupně) nemusí být trvalé, protože závisí na vývoji zdravotního stavu, který zpravidla není neměnný.

3. Ten, kdo pobírá invalidní důchod, nesmí pracovat

Není pravda. Předpisy o důchodovém pojištění neobsahují žádné ustanovení, které by omezovalo výdělkové možnosti poživatelů invalidních důchodů. U osob, kterým byl přiznán invalidní důchod pro invaliditu prvního a druhého stupně, právní úprava dokonce počítá s tím, že svůj zbývající pracovní potenciál využijí a budou vykonávat výdělečnou činnost, kterou jim jejich zdravotní stav umožní. Invalidita je definována jako pokles pracovní schopnosti nejméně o 35 %, který nastal z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Podle míry poklesu pracovní schopnosti jsou pak rozlišovány tři stupně invalidity (pokles o 35 % až 49 % znamená invaliditu prvního stupně, o 50 % až o 69 % invaliditu druhého stupně a nejméně o 70 % invaliditu třetího stupně).

4. Doba, po kterou se pobírá invalidní důchod, se započítává do důchodu

Není přesné. Pro nárok i výši starobního důchodu se započítává pouze doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně (před 1. 1. 2010 plného invalidního důchodu). Pokud občan při pobírání invalidního důchodu pro invaliditu prvního nebo druhého stupně není výdělečně činný, resp. nevykonává činnost zakládající účast na pojištění, samotné období pobírání těchto typů důchodů se mu nezapočítá do doby důchodového pojištění pro nárok na starobní důchod. Tato situace může negativně ovlivnit výši budoucího starobního důchodu a dokonce způsobit, že nárok na něj nevznikne, protože nebude získána potřebná doba důchodového pojištění.

5. Částka invalidního důchodu je pevně stanovena, nevypočítává se

Nikoliv. Invalidní důchod se (stejně jako ostatní druhy důchodů) skládá ze základní a procentní výměry. Základní výměra je stejná (bez ohledu na stupeň invalidity) a v letošním roce činí 2 440 Kč. Procentní výměra invalidního důchodu je individuální a závisí na délce doby pojištění, příjmech dosahovaných před vznikem invalidity a na uznaném stupni invalidity. Do doby pojištění pro nárok i výši invalidního důchodu se započítávají rovněž tzv. náhradní doby pojištění, jako např. doba péče o dítě do 4 let věku nebo doba evidence na úřadu práce. K době pojištění získané do vzniku invalidity se navíc přičítá i tzv. dopočtená doba. Zjednodušeně řečeno jde o dobu od vzniku nároku na invalidní důchod do dosažení standardního důchodového věku, kterou by hypoteticky mohl občan získat, pokud by se nestal invalidním.

Dojde-li v důsledku vývoje zdravotního stavu (zhoršení či zlepšení) u příjemce invalidního důchodu ke změně stupně invalidity, mění se částka důchodu tak, že se procentní výměra vypláčeného důchodu vynásobí stanoveným koeficientem, který je přesně určen zákonem o důchodovém pojištění (základní výměra důchodu zůstává beze změny).

6. Když invalidní důchodce pracuje a onemocní, nemá nárok na nemocenské

Omyl. U příjemců invalidního důchodu pro invaliditu prvního a druhého stupně, kteří pracují a jsou účastníkem nemocenského pojištění, činí doba poskytování nemocenského (tzv. podpůrčí doba) nejdéle 380 kalendářních dnů ode dne vzniku dočasné pracovní neschopnosti, tzn., že je stejně dlouhá jako u jiných zaměstnanců. Poživatelé invalidních důchodů pro invaliditu třetího stupně, kteří jsou při pobírání důchodu zaměstnaní a účastníkem nemocenského pojištění, mají však podle zákona o nemocenském pojištění podpůrčí dobu pro výplatu nemocenského zkrácenou. Nemocenské se jim vyplácí nejvýše po dobu 70 kalendářních dnů v rámci jednoho kalendářního roku, a to i pokud v tomto roce bylo pracovních neschopností více. Současně také platí, že se jim nemocenské vyplácí nejdéle do dne skončení zaměstnání. Nemocenské vyplácí příslušná okresní správa sociálního zabezpečení (OSSZ), a to od 15. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti, během prvních dvou týdnů pracovní neschopnosti poskytuje zaměstnavatel náhradu mzdy.

7. Příjemce invalidního důchodu musí každý rok absolvovat kontrolu zdravotního stavu

Neplatí vždy. Zdravotní stav však zpravidla není neměnný a v průběhu času může docházet k jeho zlepšení nebo naopak zhoršení. Z tohoto důvodu posudkový lékař OSSZ při stanovení invalidity určí také termín kontrolní lékařské prohlídky. Provádí se obvykle v intervalu 1 – 3 roky na základě závažnosti zdravotního stavu. Podle výsledku kontrolní lékařské prohlídky může dojít ke změně invalidity na nižší nebo vyšší stupeň nebo může být zjištěno, že pokles pracovní schopnosti již neodpovídá invaliditě.

To, zda bude či nebude zapotřebí kontroly zdravotního stavu, případně v jakém časovém odstupu, stanoví v každém konkrétním případě posudkový lékař s ohledem na to, zda a kdy se dá předpokládat významné zlepšení nebo stabilizace zdravotního stavu, adaptace na zdravotní postižení, změny v ob-

lasti kvalifikačního potenciálu, využití zachované pracovní schopnosti apod. Kontrolní lékařská prohlídka se tedy provádí v termínu určeném při předchozím posouzení zdravotního stavu OSSZ. Může však být provedena i mimořádně. Příjemce invalidního důchodu je povinen se kontrole zdravotního stavu na výzvu OSSZ podrobit.

8. Invalidní důchod může být plný nebo částečný

Toto již neplatí. Od 1. 1. 2010 plný invalidní důchod a částečný invalidní důchod už nepatří mezi druhy důchodů uvedené v zákoně o důchodovém pojištění. Namísto těchto dvou dávek byla zavedena dávka pouze jedna, a to invalidní důchod. V závislosti na zjištěném stupni invalidity se invalidní důchod rozlišuje na invalidní důchod pro invaliditu prvního, druhého a třetího stupně. Rozdíl mezi jednotlivými stupni invalidity spočívá v míře poklesu pracovní schopnosti pojištěnce. Důchody částečné invalidní a plné invalidní přiznané v období do 31. 12. 2009 se ze zákona změnily (transformovaly) na invalidní důchody prvního, druhého a třetího stupně.

Průměrná výše sólo vypláceného důchodu k 31. 12. 2015:

invalidní důchod pro invaliditu 1. stupně	5 932 Kč
invalidní důchod pro invaliditu 2. stupně	6 749 Kč
invalidní důchod pro invaliditu 3. stupně	10 424 Kč
starobní	11 348 Kč

Zdroj: www.cssz.cz

Vdovské a vdovecké důchody

Ztráta manžela či manželky je velmi tíživou životní situací. Na sociální zabezpečení v případě úmrtí jednoho z manželů myslí zákon o důchodovém pojištění, který stanoví podmínky, za nichž má pozůstalý nárok na vdovský či vdovecký důchod. Avšak tyto tzv. pozůstalostní důchody jsou opředeny mnoha mýty. Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) proto vyvrací ty nejčastější.

1. Vdovský nebo vdovecký důchod se přiznává automaticky

Nikoliv. O vdovský či vdovecký důchod je třeba žádat. Žádost sepisuje s pozůstalým manželem či manželkou okresní správa sociálního zabezpečení – v Praze Pražská, v Brně Městská správa sociálního zabezpečení (OSSZ/PSSZ/MSSZ) podle místa jeho trvalého bydliště. K žádosti je třeba předložit především doklad totožnosti žadatele, úmrtí list zesnulé osoby a oddací list. Pokud zemřelý/á manžel/ka dosud nepobíral/a vlastní důchod, předkládají se rovněž doklady zesulého/ho, které jsou zapotřebí k žádosti o starobní nebo invalidní důchod, např. doklad o studiu, vojně, rodné listy dětí, evidenční list od posledního zaměstnavatele aj.

2. Získání potřebné doby pojištění se u pozůstalostních důchodů nevyžaduje

Neň to pravda. Nevyžaduje se pouze tehdy, když manžel či manželka zemřel/a následkem pracovního úrazu. V ostatních případech nároku na pozůstalostní důchod hraje potřebná doba pojištění zemřelé osoby důležitou roli. Zákon o důchodovém pojištění říká, že vdova nebo vdovec má nárok na vdovský nebo vdovecký důchod po manželovi nebo manželce, který/á pobíral/a starobní nebo invalidní důchod, nebo pokud ještě nebyl/a příjemcem důchodu, splnil/a ke dni úmrtí podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na důchod (invalidní nebo starobní). V praxi např. může dojít k situaci, že pozůstalostní důchod nebude náležet po manželovi, který byl dlouhodobě nezaměstnaný a nezískal potřebnou dobu pojištění.

3. Manželé museli mít společné bydliště, jinak na pozůstalostní důchod není nárok

Nepravda. Společné bydliště manželů není podmínkou pro přiznání vdovského či vdoveckého důchodu. Podstatné je trvání manželství k datu úmrtí manžela či manželky.

4. Vdovský či vdovecký důchod náleží natrvalo

Omyl. Vdovský nebo vdovecký důchod náleží standardně po dobu jednoho roku od smrti manžela nebo manželky. Po uplynutí této doby náleží výplata

pozůstalostního důchodu jen v přesně vymezených případech. Tj. tehdy, pokud se pozůstalý/á manžel/ka stará o nezaopatřené dítě, nebo pečuje o dítě, příp. o svého rodiče nebo o rodiče zemřelého manžela/ky (tchána, tchyni), kteří jsou závislí na jeho/její pomoci ve stupni II, III nebo IV; pokud je sám/sama invalidní ve třetím stupni, nebo pokud dosáhl/a zákonem stanoveného věku. Důchod pak vdova /vdovec pobírá, dokud splňuje stanovené podmínky.

5. Vdovský a vdovecký důchod náleží ve stejné výši jako příznaný důchod, který pobírala zesnulá osoba

Nikoliv. Stejně jako se starobní a invalidní důchod skládá ze dvou částí – procentní a základní výměry – je tomu tak i v případě vdovského nebo vdoveckého důchodu. Výše procentní výměry vdovského nebo vdoveckého důchodu podle zákona činí 50 % procentní výměry důchodu, který pobírala (nebo by pobírala) zesnulá osoba k datu úmrtí. Základní výměra vdovského a vdoveckého důchodu je stejná jako u ostatních druhů důchodů.

6. I družce či druhovi a registrovaným partnerům může být přiznán vdovský či vdovecký důchod

Ne. Po druhovi/družce ani po registrovaném partnerovi nebo partnerce vdovský nebo vdovecký důchod nenáleží. A to ani v případě jejich dlouhodobého soužití a společné výchovy dětí. Pozůstalostní důchod nenáleží ani po rozvedeném manželovi nebo manželce.

7. Po zániku nároku na pozůstalostní důchod už nikdy nemůže dojít k jeho obnově

Není to pravda. K obnovení vdovského či vdoveckého důchodu může dojít, pokud splnění některé ze zákonných podmínek (viz bod 4.) nastane do dvou

roků po předchozím zániku nároku na vdovský či vdovecký důchod. K případné obnově výplaty však nedochází automaticky, ale vždy na základě žádosti podané na místně příslušné OSSZ/PSSZ/MSSZ.

8. Po novém sňatku vdovský či vdovecký důchod ještě několik měsíců náleží

Nenáleží. Dnem uzavření nového manželství nárok na vdovský či vdovecký důchod zanikne. Tuto skutečnost je vdovec či vdova povinen/na do 8 dnů nahlásit ČSSZ. Pokud tak neučiní, dopouští se podvodu a neoprávněného čerpání dávků. V případě, že osoba po uzavření nového sňatku znovu ovdoví, může jí vzniknout nárok na vdovský důchod po druhém manželovi či manželce.

9. Příjemce vdovského/vdoveckého důchodu smí pracovat pouze na částečný úvazek

Nepravda. Pobírání vdovského nebo vdoveckého důchodu nijak neomezuje druh výdělečné činnosti vdovy nebo vdovce ani výši jejich příjmu.

10. Nárok na vdovský/vdovecký důchod vznikne, jen pokud manželství trvalo určitou dobu

Ne, tuto podmínku zákon nestanoví. Rozhodující je, že manželství existovalo k datu úmrtí manžela či manželky, nezáleží však na tom, jak dlouho manželský svazek trval.

Zdroj: www.cssz.cz